

KIŠNA

Ima tu nešto. Ja ti ne bih baš umio objasniti šta, ali nešto je njega klalo, nešto ga je promijenilo. E, baš to, promijenilo, i svi su primijetili, i to baš odonda kad mu je ono rekao onaj stari Perko. Do tada, to je tako nekako išlo, kao podmazano, do tada, on nije išao, on je letio, grabio, da što prije dođe, pričao da ga čeka more, da ne može da istrpi, i ljudi su ginuli za njim, lećeli, nijesu gledali ni na kojoj su visini, ni u kakvoj su tmuni, kao da je kroz njega nešto zborilo, Bože me oprosti, ko da nije bio sam... razumiješ... Ko blijeska... A bio je, ko dijete, kad se igra piljaka, i sve je bilo, ko s pomoću boga, sve do pred kraj, sve dok se stiglo do brda, do pred Kišnu. I dok nije trebalo ubijediti Brđane da pomažu, da kopaju kanale, on im je sladio, pričao kako to ne stiže put, nego Napredak, kako će se tu stići do mora, i kako će se Brda od sad drugačije zvati, i u njima drugačije živjeti, kako počinje novo vrijeme, koje traži drugačije podvige, i kružio je po njima pogledom, potpuno siguran da ih je osvojio, nije, čini mi se, ni imao misli da bi tu moglo da se zapne, to i nije bila priča, to mu je bila, pozdravna pjesma, to je izgovarao svuda kuda je stizao, umjesto da kaže – zdravo, kako ste - on je pričao pjesmu, vazda istu - put, napredak, novi čovjek, more i brzina - ali ne što je to od njega neko tražio, ili mu bilo naređeno, za te je priče bio zadužen Komesar, on je bio samo Inženjer, nije morao to da priča, ali se videlo da je to , kukavcu, slatko, da on tako, zato što mu vrca iz očiju baš to, ne nešto drugo iza toga, nego baš to – put, brzina, more, napredak, novo vrijeme, novi ljudi - i da vidiš kako su ga slušali ljudi, neki, ako su imali omrazu na partizane, pa ga gledali kao da je bio glavom vrag, deci zatiskivali uši i pokrivali oči, da ih ne zavravi, a drugi, koji su bili naši, i naši otpočetka, oni su ga gledali i plakali. To oću da ti kažem, svako je imao neki odgovor, i tako sam tu pjesmu čuo dosta puta, i prvi put sam tada, naslutio, da je nešto tu neprilično i nepodesno. Obavilo ga je nešto, kao neko staklo, bio je među njima, a nije bio, mogli su ga čuti, ali su mu izmicali, a jutro je bilo slatko, nekako, trebalo je da zna, da se u takva jutra ne drže objave. Da se ljudi ne podučavaju i ne traži se od njih da se kupe u gomilu, kad je jutro takvo da trava kipi od slasti i lišće trne na drveću od slasti što je raspukli pupoljak blizu. Znaš, nekako je stvarno neprilično reći, novi čovjek, dok ti oko glave zuji bumbar. I nezgodno je, vikati, napredak dolazi velikom brzinom, a ovce bleje, brate, nekako preglasno. Tu sam čuo nesklad, prvi put. Neka se žena smijala, posprdno, gurala drugu, i rekla je li ono napredak, što bleji iza kuće, a ova joj odgovorila, vala bleji, velikom brzinom, tu su se nasmijali još poneki, ko naši ljudi, i on se tu malo lecnuo, i vadio je iz džepa papir da im pokaže dokle je put stigao i kuda treba da prođe ali je onda bilo još gore. Rekao je da su Brdima potrebna nova radna mjesta i doktor za bolesnu decu, ali su mu se riječi otkidale iz usta nekako slabe i žute, mnogo žvakane, i grana od šljive pod kojom je stajao, pravila mu je nekako smiješnu sjenku ispod nosa, a on je pričao o bogatstvima Brda,

kako su izvori bogatstvo i šume bukove i borove da su bogatstvo i vazduh, čista arija, i kako će biti posla i doktora, samo da pristanu da maknu kuće iz onoga zaseoka, oko Kišne, kuda treba da prođe Put, jer je tako izračunato, a da će im biti sagrađene nove, o trošku države, ili čak i stanovi, u Gradu, jer se prave stanovi za radnike, ako bi neko htio da pomaže u gradnji. A tih je kuća stvarno bilo samo nekoliko, i može biti da bi sve bilo tako kako je on govorio, ali se nešto poremetilo toga jutra, nije mu se vjerovalo, trava je bila zelena, ko vještačka, on je izvadio još jedan papir, koji je trebalo da potpišu ovi preko čije zemlje i kuća je trebalo da pređe Put, stavio na sto, ispred sebe, i taj sto, bio je nekako neprikladan, i čekao, trebalo je da potpišu, odmah, neće valjda Put do mora da čeka da se smisle nekolicina, ali se niko nije pomjerao, ponajmanje oni kojima je bilo upućeno, samo je jedan, iz onoga kruga, zapamtio sam ga po grdilu, takvoga nosa u svome vijeku nijesam vidio, to nije bio nos...nego, nema za to riječi, e taj je ustao, prvi, i rekao

Oprosti, Inženjeru, ali od tebe je vazda samo problem bio, sve otkako si mali bio, od tebe smo samo problema imali, izvini, ali sad si došao i kuće da nam rušiš, pa bi još da ti mi to i potpišemo. E, pa, pričekaj malo...

Inženjer ga je tu pogledao i nasmijao mu se, onako, kao što se osmijehneš dačetu što bi nešto htjelo da zna, a ne zna ništa i odgovorio mu

Nećemo sad stare omraze pominjati, dolazi budućnost, i nije stigao da završi, a ustao je stari Perko, i prilazio stolu, ogrnut nekim starim sakoom, i učinjelo se svima, a Perko je bio među onima što je trebalo da potpišu da im se sruše kuće, izgledalo je da je Perko ta budućnost što dolazi. Uzeo je onaj papir, što je stajao na stolu, spreman za potpisivanje, gledao ga je i okretao sa svih strana, vagao i na poledinu izvrnuo, zacijepio noktom i onjušio, sve kao da je htio da vidi, *šta je* u stvari, taj papir, Onda se ispravio i pogledao u Inženjera, i progovorio. Svima nam se učinjelo, tada, koliko Inženjeru pišti glas, a starome Perku, odjekuje. Riječ mu je bila moćna, dozivala je kao zaboravljenu pjesmu, kao basmu i gatalicu,

Bogdane Nikše Sima Bijeloga,

Sine i brate

Grmio je, imao je šta da kaže. Onako koščat i visok, sijed i sa ogromnim brcima, sa kapom na glavi, očima dubokim i visokim, ostrim jagodicama i tankim finim orlovskim nosom, po kakvom možeš odmah prepoznati Brđanina.

Slušaj sad šta ću ti ja reći, ja, Perko Bogdanov, što pamtim malo duže nego ti.

Sa ovoga mjesta je tvoj Ded, Simo Bijeli, vodio naše očeve da traže muziku. Moj se nije vratio.

Sa istoga mjesta nas ti, danas, nigdje nijesi pozvao, nego, kažeš, oćeš da nam dovedeš, nešto.

Dosta je čudno to što se ne nudiš da nas nekuda i u nešto vodiš, da se za nešto borimo i nešto branimo, nego nam nudiš da se složimo, pa će doći samo. Nešto što nijesmo ni tražili. Ti si, Inženjeru, učio škole. Znaš,

kažeš, sve o zemlji, kad je valja razvaljivati, na kojoj dubini, gdje se može bušiti tunel, sa koliko kila dinamita se šta ruši i sve ti ja to vjerujem da znaš i da si dobro utvrdio. Znaš, kažeš, kakva je zemlja, od čega je napravljena, kad i kako. Ja to sve ne znam. Ja znam samo šta je,

A znam i šta nije zemlja

I zato ću ti reći

Reći ću ti šta su Brda, a reći ću ti i šta nijesu. Nijesu ona ovo što jesu, zato što su se ravnala po tuđoj upravi, nego zato što nijesu. Nijesu Brđani ovo što jesu, zato što su htjeli da budi slični drugima, nego zato što nijesu. I nijesu moj ni tvoj otac, ni naši đedovi i prađedovi, sve dokle se pamti, sve do Gojaka, živjeli u bespuću od ludosti, nego od svoje volje. Bespuće, to je drugo ime za Brda. I to nije slučajno. I nama, ovdje rođenima, nikad nije bilo čudno što je tako. To smo znali otkako smo postali, to, zašto živimo bez Puta. I dočekali smo, da naša djeca, da naši sinovi, da najbolje što imamo, a što smo poslali u grad, da bude saobrazno novom vremenu i novom ratu, da nam naš sin kaže,

Ne valja to što su me otac i majka naučili, ne valja.

Odjednom se osjetilo kako se kupi mržnja, kako se sabira među njima, kako se diže kao nevidljiv gromovit oblak, kako stari koristi riječi kao gvozdene štapove, kojima će da istjera zvijer iz jazbine. Do sad je priča bila basna, opšta i neuznemirujuća, sad se pretvorila u opasnu i stihijsku silu. Tu me uvatio strah, ne za mene, nego za Inžinjera.

Valja drugo. Gleda ga je, kao zmija žabu, gleda ga je pogledom neizdrživim i nepodnošljivim, pogledom koji kao da je tražio grešku, negdje u njemu, duboko. Kao da je htio da ga razloži i polije onom tečnošću što različito prebojava. Da vidi za šta farba prijanja, a za šta ne. Reći ću ti i šta je Put..

Put, to je rastojanje od želje do odredišta.

Pokazao je prstom, divnim, i dugačkim, na čiji se svaki zglobov mogao omotati po kalem konca, na Vrh, prelive šerbetom mladoga Sunca. Vidiš li onaj Vrh?

Ako bi poželio da se tamo popneš, a do tamo, kao što vidiš, nema ničega što bi ličilo na Put, ako bi te na to naćerala neka velika sila, vjere, straha ili ljubavi, svejedno, ti bi se popeo. Lomio bi se i proklinjao, survavao se, ali bi se popeo. Pa i ako bi od tebe, tom prilikom, ostalo samo truplo, i to bi bio tvoj Put.

Ovim putem, što vodi u Brda, a ti ga zoveš kozjim i konjskim, hodili su svi naši stari. Istim Putem su u Brda dolazili i poreznici, da uzmu koliko je propisano i glasnici, ako je trebalo da nam jave ako je negdje neki rat ili barem kakva parada. Istim si i ti otišao na škole i sad se vratio.

A koliko se pamti, i onda kad je na nas navalila najveća sila što se ovdje zadržala, što je u pjesmu stavljena i od čijega se zakona Gojak odmetnuo

i tada je

PUT U BRDA DONOSIO TURSKE GLAVE, ALI NOGE, NIKAD.

Nikad, nikad,!!! Orilo se i bili su spremni da udare
Drugi ljudi čuvaju blaga, zlato i odežde, mi ne čuvamo ništa. Jer ništa nemamo. Od toga. Tu mu se glas opasno spušta, kao da će da začuti, ali sam znao da neće, da je tek počeo

Jedino što mi imamo, to su glave na ramenima i Brda, koliko se vidi i koliko se ne vidi

I jedina gospoštija i sloboda što smo je sebi izabrali to je

Tu mu se glas lomi i podrhtava, u odsjaju slatkog jutra se vidi kako mu poigrava dužica u mreži sirastih kapilara, a glas mu postaje starački nemoćan i škripav

DA OVAMO MOŽE DOĆI SAMO ONAJ KOME MI DOZVOLIMO

I svi oni, bezizražajnih do maloprije, lica, koji bi minut-dva pre ovoga, potpisali, malo bi koljedavili, ali bi potpisali, povjerovali bi, boje se oni, u stvari toga što se zove račun, proračun, znaju oni da je određeno ono što je izračunato, svi sad skaču i urlaju takojetakoje

A stari nastavlja, raspomamljen,

A KO DOĐE NEZVAN, NJEMU JE IONAKO SVAKI KAMEN ZAMKA, SVAKI ŽBUN ZASJEDA, SVAKO DRVO VOJNIK, SVAKA STRMEN SLOMIVRAT, SVAKI LIST ZAGONETKA, SVAKA RUPA PROVALIJA, PRVA NOĆ KRAJ. Jer će mu prijetiti svaki cvijet, svaka će mu pčela biti neprijatelj, sunce će ga pržiti, a lada neće nalaziti, kokoška mu neće snijeti jaje, toga rosa neće pokvasiti, u potoku se neće oglednuti, nego će nadomak njega skapavati, a kad skapa, ptice ga neće kljucati, niti će ga zemlja primiti. Nego, ako ne dođe neko njegov, da pokupi crkotinu, mi je bacamo u jamu, da mu se pomiješaju kosti sa konjskim i magarećim, ne bi li mu se otvorilo znanje sa one strane!!!

Tu sjede, odjednom vidno umoran i uhvati se rukom za grudi, kao da smiri kašalj što još nije počeo.

i žene smo otimali, malo je koja ovdje došla dobrovoljno. A ti oćeš da sve to poništiš i survaš jednim papirom, papirom koji znači da će svako

svako kome padne na pamet

ne koji poželi, nego mu samo padne na pamet, kao što mu padne na pamet

ispljunuo je riječ, najprezriviju koju je znao

živaka

moći da dođe i kaže, evo me, ja sam došao, ne bih baš znao zašto, tako mi je nešto palo na pamet.

A mi smo i opstali tako što nijesmo bili šta je kome palo na pamet. I to smo čuvali. I to nam je svo imanje.

Takva je naša muzika.

A ti vidi koja je tvoja, Inžinjeru. Okrenuo se, glave malo zavaljene unazad i otišao.

Ja sam pogledao onu travu, što je bila zelena, ko vještačka, toga jutra, I vidio u njoj kap rose, veliku ko grumen, ko mjehur žive. I sve mi je bilo

jasno, I sve sam se mogao složiti sa starim Perkom, sve što je rekao, dobro je rekao, svaka mu je bila na mjestu, kao što je kapi bilo mjesto na vlati. I zato je mogao da grmi, on je bio sklad, Inženjer nije. Ostali su skočili

Ne damo ti naše kuće Inženjeru, ne treba nam tvoj Put, mi ga nijesmo tražili, nosi ovaj papir pa obriši guzicu, I sebi I tima koji su te poslali. Ja ti sve pričam, I što možda nije za priču, pa ti vidi...

Inženjer se tu stvarno naljutio, rekao je, prosiktao je kroz stisnute zube, e vala nećete

Dosta sam ja vas slušao, I dosta sam danas čuo, ako ćete s Perkom, idite sad svi za njim, samo nemojte da posle bude, pomagaj Inženjeru. Dijete je bolesno, pomagaj, daj doktora, pomagaj da ne budemo slijepi kod očiju, nađi mu stan da izuči školu, odlučite to, sad,

Oćete li s Perkom, od Turaka da se branite, samo što ih, da prostitute, više nema, ili ćete sa mnom, a gdje sam ja, tu je Put

A gdje ima Puta, ima I Struje, a gdje ima Struje, tu svaka kuća ima frižider I televizor.

Pa vi vidite, ali nemojte da vas mnogo čekam.

I da vidiš promjene, dok je zborio, napredak, put, brzina, dok je govorio novi čovjek, smijali su se, sad kad je promijenio ploču I rekao televizor, dobro su se zamislili.

Neko je izgovorio, šapatom, ko za sebe

I baš svaka kuća televizor, a on je ponovio, nekim glasom, koji do tad od njega nijesam čuo

Svaka kuća televizor, kao da izriče presudu.

A neko je ponovio, I svaka kuća frižider

A drugi je dodao

Jes, trice, frižider, eno mi ga iza kuće, iskopo ga je još Ded, tu kad se zatrapi, ne smeta mu sunce ni o Ilijinudne, bolji mi ne treba, ali televizor, televizor bi valjao.

I još dvojica, trojica, uglas, skoro istovremeno,

Da znamo čega ima u svijetu.

A inženjer, opet onim presuditeljskim glasom, od koga je odjednom izrastao drukčiji, dobio novi oblik, kaže

Znaćete, a I za vas će se znati, samo potpišite.

I oni su potpisali, jedan po jedan, prilazili I potpisivali da im se ruše kuće, da tuda prođe put, a Perkov sin potpisa umjesto Perka.

Šta ćeš, kaže, Inženjeru, otac je u pravu, ali meni mala деца pište u kući.

Samo je blesavi Brajo, jak kao bik, ali su govorili Bog ga je ubio, vikao

- Izdaja, izdade Inženjer -

On ih je sve ispratio onim pogledom sudije, onim, sad ste moji, sad sam vas uhvatio, pogledom. Našao sam ja vama grešku, našao sam de ste falični.

Tu mi se okrenuo, I osmijehnuo, I ja sam mu pročitao iz očiju

Bolje bi bilo da nijeste. Možda je I rekao, ne mogu baš da se sjetim, ali značilo je to. Ja se skamenio, I pogledam dolje da mu izbjegnem pogled, a rosa isparila. Nestalo je, ostala trava ćosava. A Inženjer otišao, u onom svome novom glasu I novom obliku. I nije više nikad povratio stari.

Perkova žena je rekla da je tražio novo odijelo, da bude spreman i da ih ne uznemirava da ga presvlače, sad kad su zauzeti gradnjom Puta. I da je, izgledalo je, nekome, ali nikoga nije bilo, rekao, ne može se bez muzike, nikako se ne može bez muzike. Ujutru je bio mrtav.

Vala se i naživio, rekli su, dok su gledali kako buldožer ruši kuće.

Promijenio se, Inženjer, od tada, postao je više ljut, nekako, drzak, počeo I s čašicom da se druži, pitao, ponekad, kad se zamisli, čujete li muziku, a muzike, jasno, nije bilo. To, zašto je i kako poginuo, to mi nikad neće biti jasno. Popustio je, jeste, ali je sve taj i dalje znao, on nam je svima naredjivao, i gdje da kopamo i koliko štapina u koju rupu, koliki fitilj, kakav zaklon, koliko se broji, ali toga dana, kao da je nešto predosjetio, kao da ga je nešto gonilo, nije mogao da se skraši, a stijena se opirala, branila se ko živ čovjek, kao vučica, nije se dala, to ova, što su je zvali Kišna. To ti je bilo veće, ne ni veće nego prvomračje, tako mi se nešto upisalo, tako mi se reklo, vazduh miran ko ulje, ogleda se u njemu, sve, ugrušak izmedju dana i noći, skoro se stiglo do linije što razdvaja, rvali se s njom od zore, kopaj tamo, kopaj ovamo, pridji otud odovud, ovoliko štapina, onoliko, pali, bježi, broj, puca, trese, zasipa, grmi, a ona stoji, stoji, ni makac. On je psovo, kleo, prilazio, milovo je, dogovarao se s njom, ko da ga to nešto čuje ili može čuti, Bože me oprost, ko da je od kakve pomoći, mrvio je medju prstima, mazo se njenim prahom, reko Srediću te. Bićeš, vala i ti moja, ko da je to, da prosti, nešto žensko, pričali su, da su čuli kako kaže, s rukom na stijeni, da je topla, da ima kožu ko neka životinja, što je jednom gladio, ali da ne može da se sjeti koja, mi smo bili umorni, sjutra ćemo Inženjeru, pogibosmo od prašine, ali on nije dao, nije dao, kukala mu majka, ne nego ćemo danas, pa mlijeko da pocrni. I naredio je, dok se zgrušavalo svijetlo, da se iskopa rupa, još jedna, i još dublja nego sve koje smo do tada iskopali i da se onda u to stavi sve štapina što je preostalo, mi se zgledali, s ovim ćeš Inženjeru, pola svijeta u dim da sručiš, neko progovori, on, ni abera, kaže, ako vi nećete, ja ću, uze pijuk, pa u rupu, mi, šta ćemo, nego za njim, iskopasmo, zavukosmo onaj dinamit, zapalismo, pa bjež, a on stoji ispred stijene i gleda, Inženjeru, sad će, šta radiš, jesi li poludio, neka, neka, sad ću, samo da vidim je li, i ne stiže da kaže

Dobro, polećeše uvis i on i stijena, spojiše se uz tutanj, gore, dvije ptice, taman na liniji gdje se dan od noći dvaja. Uuhh, volio bih da to nijesam vidio, više nego para da mi daš. Ono, prasak, se, znaš, prvo raširi, pa se onda stisne i usisa, i tako se, nekako desilo, da smo glavni dio njegov, našli, baš u rupi, pomiješan s komadjem Kišne... Tako je ispalo, da je sam sebi iskopao.

Oprosti što ti ja ovo pričam, pitala si

